

SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ 4 (3) - 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРЬ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 4 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

ИСАНОВА ФЕРУЗА ТУЛҚИНОВНА

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Гайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш

ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарқанд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Таҳририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Gadoyev Dadaxon Hayrulloevich
“ХО‘ЖА PESHKO” MASJIDI TARIXI 9-14

Raxmatulloyev Murodjon Xikmatulloyevich
MATBUOT VA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING RIVOJLANISHIDA SO‘Z ERKINLIGINING
MINTAQAVIY-HUQUQIY ASOSLARI..... 15-20

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Курпаяниди Константин Иванович
НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ МЕТОДОЛОГИИ ИССЛЕДОВАНИЯ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ
СРЕДЫ МАЛЫХ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ 21-34

Камбаров Жамолдин Хикматиллаевич
РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИНГ БОЗОР ҚОНУНЛАРИГА ТАЪСИРИ ТАДҚИҚИ 35-45

Паязов Мурод Максудович
“ЎЗБЕКИСТОН ТЕМИР ЙЎЛЛАРИ” АЖДА ХИЗМАТЛАР БОЗОРИДАГИ БОШҚАРУВ
СТРАТЕГИЯСИНИ ИШЛАБ ЧИҚИШ..... 46-59

Рўзиев Абдумалик Ортиғалиевич
ИННОВАЦИОН ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА РАҚАМЛАШТИРИШНИ
БАҲОЛАШ ХАЛҚАРО АМАЛИЁТИ 60-74

Хожаев Азизхон Саидалохонович
ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИНИНГ МОЛИЯВИЙ БАРҚАРОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА
БЮДЖЕТДАН ТАШҚАРИ МАБЛАҒЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИ, ЎРНИ ВА УЛАРНИНГ
ТАҲЛИЛИЙ ЖИҲАТЛАРИ 75-87

Хўжанова Гулшода Отамуродовна
САНОАТ КОРХОНАЛАРИДА КЛАСТЕРЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ 88-93

Хатраева Сайуора Nasimovna, Pirimqulov Жаҳонгир
АНОЛИ OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA‘MINLASHDA O‘SIMLIKCHILIK TARMOG‘INI
RIVOJLANTIRISH TENDENSIYASI 94-99

Пардаева Шаҳноза Абдинабиевна
МОЛИЯВИЙ НАТИЖАЛАРНИНГ СТРАТЕГИК БОШҚАРУВ ҲИСОБИ МЕТОДОЛОГИЯСИНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ..... 100-105

Очилова Наргиза Акрамовна
ЗНАЧЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ В РАЗВИТИИ ДЕХКАНСКИХ И ПОДСОБНЫХ
ХОЗЯЙСТВ 106-112

Alimardonova Zebuniso

SURXONDARYO VILOYATINING MAMLAKATIMIZ TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNINI VA ASOSIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARINING TAHLILI113-118

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАҲЛАРИ

Khakimov Nazar, Amridinova Dilrabo, Kurbanova Sevara

TEACHING SOCIAL HUMANITARIAN SUBJECTS IN UNIVERSITY: NAVIGATING COMPLEXITIES AND CONTROVERSIES IN THE CLASSROOM TO EMPOWER STUDENTS119-125

Bayaliev Djaxongir Kaynarbekovich

GLOBALLASHUV JARAYONIDA DINIY VA DINYOVIY G'OYALARNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI126-132

Raurova Ra'no Soyibovna

XOJA ISMAT BUXORIY MANAVIY BARKAMOLLIKKA ERISHISH HAQIDA133-137

Yusubov Jaloliddin Kadamovich

JAHON ILM-FANIDA ABU NASR FOROBIY ILMIY-MADANIY MEROSINING TUTGAN O'RNINI VA AHAMIYATI138-145

Xolmirzaev Nodirjon Низомжонович

ШАҲАРЛАР ЭКОЛОГИЯСИНИ САҚЛАШНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ146-151

Қиличев Абдор

АМИР ТЕМУР ДАВЛАТИДА БОШҚАРУВ ИНСТИТУТЛАРИ152-162

Мамасалиев Мирзоулуф Мирсаидович

АМИР ТЕМУРНИНГ ТАШҚИ СИЁСАТДАГИ ФАЛСАФИЙ - АХЛОҚИЙ ЖИҲАТЛАР163-169

Tag'oyeva Dilnavoz Narziqulovna

JADIDLAR MA'NAVIY MEROSIDA XOTIN-QIZLAR TARBIYASI170-175

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАҲЛАРИ

Жумаева Феруза Рузикуловна

ТРАНСПОЗИЦИЯ ВНУТРИ КАЧЕСТВЕННЫХ И НЕКАЧЕСТВЕННЫХ АДЪЕКТИВОВ176-181

Fayziyeva Aziza Anvarovna

KONSEPTUAL METAFORIK MODELLARNING O'ZBEK TILIGA TARJIMASIDA EKVIVALENTLIK182-187

Кадиров Камол Намазович

ИЗУЧЕНИЕ ВОЛШЕБНЫХ СКАЗОК В МИРОВОЙ ФОЛЬКЛОРИСТИКЕ188-194

Normamatov Farrux Komiljon o'g'li
LINGVOMADANIYATSHUNOSLIK VA KOGNITIV TILSHUNOSLIKNING O'ZARO ALOQASI VA
ULARDA KONSEPTNING AHAMIYATI195-202

Камилова Дурдона Козимджановна
ТИЛЛАРДА “БИЗНЕС ВА ТАДБИРКОРЛИК” ТЕРМИНЛАРИНИНГ СТРУКТУРАЛ
ШАКЛЛАНИШИ203-209

12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР

Ismatullayev Otabek Taxirovich, Maxmudov Bahodir Hakimjon o'g'li
ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH VA EKOLOGIK JINOYATLARNI
TERGOV QILISHDA XORIY TAJRIBASI210-215

Икромов Шерзод Рахимджанович
ЕТИМ БОЛАЛАР ВА ОТА-ОНА ҚАРМОҒИДАН МАҲРУМ БЎЛГАН БОЛАЛАРГА ДОИР
МАЪЛУМОТЛАРНИ СИР САҚЛАШНИНГ ҲУҚУҚИЙ МУАММОЛАРИ216-221

13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Jurayev Bobomurod Tojiyevich
SOMONIYLAR DAVRI MUTAFAKKIRLARINING PEDAGOGIK TA'LIMOTLARIDA
VATANPARVARLIK TARBIYASI MASALALARI222-226

Хакимова Мақсадхон Дилшодбековна
ЎТКУР ЮРАК КИРЛАРИНИ ЮВАДУРҒОН ТОЗА МАЪРИФАТ СУВИ227-233

Abdullayev Madiyar Daniyar o'g'li
XORIJIY MAMLAKATLARDA GEOGRAFIYA TA'LIMI MUAMMOLARI234-240

Nasritdinova Madina Nurullayevna
ARTPEDAGOGIK YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK MUSIQA TA'LIMI O'QITUVCHILARINING
IJODKORLIK QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK TA'MINOTI241-246

Botirova Sevara Mamurovna
PEDAGOGIKADA ZAMONAVIY KOMMUNIKATSIYA MODELLARI247-253

Sarvarova Gulshan Israfilovna
THE ROLE OF ASSESSMENT LITERACY IN EFL254-258

Хамидова Зайнура Рамазоновна
УМУМИЙ ЎРТА ТАЪЛИМ МАКТАБ ДИРЕКТОРЛАРИНИНГ БОШҚАРУВ ФАОЛИЯТИНИ
БАҲОЛАШДА КОНЦЕПТУАЛ ЁНДАШУВЛАР259-264

Jumayev Sohijon Botirboyevich
O'QUV-MASHG'ULOT GURUHLARIDA SHUG'ULLANUVCHI 11 YOSHLI KURASHCHILARNING
UMUMIY JISMONIY TAYYORGARLIGI DINAMIKASI265-271

<i>Tursunova Mukhabbat Ikromovna</i> THE POWER OF PERSONALIZATION: UNLOCKING SUCCESS WITH AN INDIVIDUAL STRATEGY FOR ENGLISH TEACHERS	272-277
<i>Samadova Sarvinoz Samad qizi</i> BAG'RIKENGLIK TARBIYASI – DAVR TALABI	278-283
<i>Ismailova Guzal Fayzullayevna</i> PEDAGOGIKA OLIY O'QUV YURTI CHET TILI YO'NALISHI TALABALARNING MUSTAQIL ISHLARINI TASHKIL ETISHDA TIZIMLI YONDASHUVLAR	284-289
<i>Землянкина Юлианна Искандаровна</i> ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА	290-298
<i>Samadova Marg'uba Kuchkarovna, Ziyayeva Muhayyo Usmanjonovna</i> COMPULSORY METHODS IN TEACHING ESP	299-303

13.00.00 – Педагогика фанлари

Ismailova Guzal Fayzullayevna
Navoiy davlat pedagogika instituti
Ingliz tili va adabiyoti kafedrası o'qituvchisi
ismailovaguzal545@gmail.com

PEDAGOGIKA OLIY O'QUV YURTI CHET TILI YO'NALISHI TALABALARNING MUSTAQIL ISHLARINI TASHKIL ETISHDA TIZIMLI YONDASHUVLAR

Аннотасија. Ushbu ilmiy maqolada pedagogika oliy o'quv yurti chet tili yo'nalishi talabalarning mustaqil ishlarini tashkil etishda tizimli yondashuvlar ko'rib chiqilgan. Shuningdek, oliy ta'limda mustaqil ishlarini tashkil etish tizimli yondashuvlari orqali, o'quv jarayonida talabalarning mustaqil ishlarini samarali rejalashtirish va tashkil etish ushbu maqsadga erishishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: mustaqil ishlarni tashkil etish, chet tili, tizimli yondashuv, dasturiy-metodik ta'minlash, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, kompyuter dasturlari, ta'limning interaktiv shakllari.

Исмаилова Гузаль Файзуллаевна
Навоийский государственный
педагогический институт преподаватель
кафедры английского языка и литературы

СИСТЕМНЫЕ ПОДХОДЫ В ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ ИНОЯЗЫЧНЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗОВ

Аннотация. В данной научной статье были рассмотрены системные подходы к организации самостоятельной работы студентов-иностранцев педагогического вуза. А также эффективное планирование и организация самостоятельной работы студентов в ходе образовательного процесса за счет системных подходов к организации самостоятельной работы в службах высшего образования для достижения поставленной цели.

Ключевые слова: организация самостоятельной работы, иностранный язык, системный подход, программно-методическое обеспечение, информационно-коммуникационные технологии, программы для ЭВМ, интерактивные формы обучения.

Ismailova Guzal Fayzullayevna
Navoi State Pedagogical Institute
Teacher of the Department of
English Language and Literature

SYSTEMATIC APPROACHES IN ORGANIZING THE INDEPENDENT WORK OF STUDENTS OF FOREIGN LANGUAGES OF THE PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATION

Annotation. In this scientific article, systematic approaches to the organization of independent work of foreign language students of the higher educational institution of pedagogy were considered. Also, effective planning and organization of students' independent work during the educational process through systematic approaches to organizing independent work in higher education serve to achieve this goal.

Keywords: organization of independent work, foreign language, systematic approach, software-methodical provision, information and communication technologies, computer programs, interactive forms of education

<https://doi.org/10.47390/A1342V3I4Y2023N38>

Kirish

Chet tilini o'qitish metodikasi va o'qitish talabalarining mustaqil ishlarini rejalashtirish va tashkil etish muammosi bilan uzviy bog'liqdir. Hozirgi kunda ish beruvchilarning oliy ta'lim bitiruvchilariga qo'yayotgan talablari ularning tanqidiy va tahliliy fikrlash, o'zgaruvchan iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy sharoitlarga tez moslashish, bilimlarni mustaqil egallashga tayyor bo'lish uchun zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish qobiliyati bilan bevosita mosligidadir.

Oliy ta'lim muassasa talabalarining chet tilidagi kommunikativ kompetentsiyasini shakllantirish uchun qo'llaniladigan zamonaviy ta'lim texnologiyalari asosida talabalarining mustaqil ishga yo'naltirilgan o'zaro ta'sirini ta'minlaydigan ta'lim muhitini yaratish uchun eng samarali hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Talabaning chet tilini o'rganishida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2001yil 16 avgustdagi "Oliy ta'limning davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida"gi 343-son qarori hamda Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining "Talabalar mustaqil ishini tashkil etish va nazorat qilish bo'yicha yo'riqnomasi bo'yicha mustaqil amaliy bilimi shaxsiy muhim va kasbiy muammolarni hal qilish uchun zarur ma'lumotlarni olish, chet tilidagi maxsus adabiyotlar va manbalar bilan mustaqil ishlash qobiliyatini anglatadi[1;2;]. Ushbu maqsadga erishishga "Chet tili" fanining asosiy ta'lim dasturi mazmunining tegishli mazmuni, jumladan, o'quv jarayonini rejalashtirishning yaxlit tuzilmasining tarkibiy qismi bo'lgan talabalarining mustaqil ishlari ham yordam beradi. Talabalarining mustaqil ishlarining rolini oshirish O'zbekiston oliy ta'limini modernizatsiya qilishning dolzarb omillaridan biridir. Oliy ta'limda ta'lim standarti talabalariga muvofiq, "Chet tili" fanining doirasida mustaqil ish tufayli fanni, shu jumladan chet tilini o'rganish uchun til kompensatsiya qoniqarli darajada emas. Shu munosabat bilan, mustaqil ish talabalarining bilimlarni o'zlashtirishga bo'lgan ichki kognitiv motivatsiyasini, o'z-o'zini rivojlantirishga, o'z-o'zini takomillashtirishga intilishlarini faollashtiradi.

Tadqiqotimiz natijasida "mustaqil ish" talabalar bilmini mustaqil ravishda olish va uni sifat jihatidan o'zlashtirish, bilimlarni o'zlashtirishda natijalarni tahlil qilish va ko'nikmalarni rivojlantirish talabalarining mustaqil ishi bilan ta'minlanadi deb hisobladik. [2].

Ilmiy izlanishimiz davomida talabalarining mustaqil ishlarini tashkil etish samaradorligini oshiradigan bir qator tizimli yondashuvlar aniqlandi:

- chet tilini o'rganishda talabalarining mustaqil ishlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish;
- onlayn hamda offlayn ta'lim elementlari bilan kompyuter testidan foydalanish;
- talabalarining o'quv va kasbiy faoliyatdagi o'z-o'zini rivojlantirishga, o'z-o'zini takomillashtirishga tayyorligi;

- talabalarga ma'lumotni qayta ishlash va o'zgartirish usullarini o'rgatish (tanqidiy fikrlash, izohlash, umumlashtirish, eslatma olish, reja tizish va boshqalar);
- o'quv faoliyatini rejalashtirish ko'nikmalarini o'rgatish;
- mustaqil ish uchun tabaqalashtirilgan ko'p bosqichli vazifalar majmuasini yaratish (reproduktiv, samarali, proektiv, ijodiy);
- talabalarning mustaqil ishlarini baholash tizimini ishlab chiqish;
- eslatmalar, ko'rsatmalar, algoritmlar, bajarish bo'yicha tavsiyalar, shuningdek, o'z-o'zini nazorat qilish uchun mashqlar va javoblarini o'z ichiga olgan topshiriqlar bilan talabalarning mustaqil ishini tashkil etish maqsadida dasturiy va uslubiy yordamni ishlab chiqish, shuningdek ushbu ma'lumotnomaning natijaviyligini nazorat qilish;
- oraliq nazorat va yakuniy nazorat uchun jadvallar bo'yicha chet tilidan talabalarga uzoq muddatli topshiriqlarni bajarishda o'qituvchi tomonidan maslahat yordamini tashkil etish. [4]

Talabalarning mustaqil ishi mazmuni, topshiriqlarning mazmuni va o'qituvchining ishtiroki darajasiga qarab har xil xarakterga egaligi aniqlandi:

- 1) o'qituvchi topshiriqning bajarish uslubi va xarakterini ko'rsatganda;
- 2) o'qituvchi ko'rsatgan bajarish uslubi talaba tomonidan takrorlanganda;
- 3) vazifa to'liq talabalarga yuklanadi: ular mustaqil ravishda materialni tahlil qilish jihatini tanlashadi;
- 4) mustaqil izlanish, ma'lumotni tanlash, baholash hamda uni essey, referat, konferentsiya ma'ruzasi, chet tilidagi maqola, kitob tarjimai bo'yicha ijodiy izlanishlar yozish uchun o'zgartirish.

Mustaqil ta'lim usulining asosiy maqsadi talabalarga turli fan sohalaridagi bilimlarni birlashtirishni talab qiladigan amaliy masalalar yoki muammolarni hal qilish jarayonida mustaqil ravishda bilim olish imkoniyatini berishdir. Agar biz pedagogik texnologiya sifatida ushbu usuli haqida gapiradigan bo'lsak, unda bu texnologiya ijodiy xarakterga ega bo'lgan tadqiqot, izlanish, muammoli usullar majmuasini nazarda tutadi.

Natijalar

O'zbekiston pedagogika oliy o'quv yurtlari o'qituvchilari chet tilida talabalarning mustaqil ishini tashkil etishning bir qator samarali shakllari va tashkiliy vositalarini ajratib ko'rsatishadi, masalan: taqdimotlar, o'quv dialoglari va matnlar, loyihalar, portfoliolar, esseylar, tanqidiy fikrlash texnikasi, axborot va aloqa texnologiyalar, interaktiv kompyuter o'quv dasturlari, Internet, bloglar, test, dasturiy ta'minot va uslubiy yordam.

"Chet til" fanidan mustaqil ish dasturi har bir universitet tomonidan alohida ishlab chiqiladi va ta'lim standartining milliy-mintaqaviy va universitet yo'nalishini ifodalaydi. "Chet til" fanidan talabalarning mustaqil ishi dasturi auditoriya ishlarini to'ldirishga mo'ljallangan.

"Chet tili" fanidan talabalarning mustaqil ishlarini tashkil etish uchun dasturiy ta'minot va uslubiy yordamni loyihalashda chet tili o'qituvchilari tarkibning o'zgaruvchanligini ta'minlovchi moslashuvchan va zamonaviy shakllardan foydalanadilar. O'zgaruvchanlik o'quv rejasini ishlab chiqishni, ta'lim jarayoni sub'ektlarining lingvistik va kasbiy manfaatlarini hisobga olgan holda dasturiy va uslubiy ta'minot shakllari va vositalarini tanlashda ustuvorliklarni belgilashni o'z ichiga oladi.[5]

Uchinchi renessans nomi ta'lim standartilari bilan bo'g'liqligi, ta'lim sharoitida talabalarning mustaqil ishi yangi sifat kasb etadi: haqiqiy o'quv ishlaridan va chet tili nafaqat lingvistik, balki kasbiy bilimlarni ham egallash vositasi sifatida ishlaydi.

Bu yo`nalish talabalarning mustaqil ishlarini bajarishidagi rivojlantirish, tasavvur va qiziqishlarini rivojlantiradi. Mustaqil vazifalarni tayyorlash jarayonida talabalarning ijodiy va intellektual salohiyati ochib beriladi. Loyiha usuli tadqiqot ishlarini olib borish, jamoada ishlash, muhokamani olib borish, muammolarni hal qilishga o`rgatadi. Zamonaviy jamiyatdagi hayot talabalardan o`z fikrlarini rivojlantirish, takomillashtirish tajribasini dalillar zanjirini hosil qilish, o`z fikrlarini aniq va ishonchli ifodalash kabi muhim kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirishni talab qiladi. Mustaqil ishlarda mustaqil fikrlashni rivojlantirish texnologiyasi talabalarga savollar berish va hal qilinishi kerak bo`lgan muammoni tushunishni o`z ichiga oladi. Tanqidiy fikrlash individual mustaqil xususiyatga ega bo`lib, har kim o`z g`oyalarini yaratadi, boshqalardan mustaqil ravishda o`z baholari va e`tiqodlarini shakllantiradi, muammoning o`zi yechimini topadi va uni oqilona, asosli va ishonchli dalillar bilan tasdiqlaydi.

Muhokama

Chet tilidagi matn materialini tanlashda chet tili o`qituvchilari ma`lumotlarning kasbiy ahamiyatini, uning o`qish vaqtida talabalarning kasbiy tayyorgarlik darajasiga muvofiqligini aniqlash uchun bitiruvchi maxsus fanlari yetakchi o`qituvchilari bilan maslahatlashadilar. Ushbu fanlararo integratsiya tamoyili talabalarning motivatsiyasi darajasiga maqsadli ta`sir ko`rsatishga va bo`ljak mutaxassislarning mustaqil ishini rag`batlantirishga imkon beradi.

Uchinchi renessansning ta`limda joriy etilishi har bir fan bo`yicha qat`iy tartibga solish va ta`lim sharoitida yangi intensiv o`qitish texnologiyalarini izlashni talab qiladi. Hozirgi vaqtda chet tillarini samarali o`qitish axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, kompyuter o`qitish dasturlari va loyiha metodologiyasi, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodologiyasi, taqdimot, referat, annotatsiya, essey, internet va boshqa aloqasi kabi o`qitishning interaktiv shakllaridan foydalanish bilan bog`liq va mosdir.

Talabalarning chet tili bo`yicha mustaqil ishlarini tashkil etishni dasturiy va uslubiy ta`minlash kompyuter o`quv dasturlari va ta`limning interaktiv shakllaridan foydalanishni nazarda tutadi. Kompyuter o`quv dasturlaridan foydalanish shuni ko`rsatadiki, hatto odatda jim turishni afzal ko`radigan talabalar ham o`quv jarayonida faoldir.[6]

Professional maqsadlar uchun ingliz tili treningi doirasida talabalarning mustaqil ishi uchun topshiriq namunasi sifatida, biz "Raqqamli tetexnologiya" mavzusidagi ishlarni taqdim etamiz.

Talabalar quyidagi vazifalarni bajaradilar:

1. Muammoni qidirish:

a) matnni o`qing va shaxsiy kompyuterdan hayotning turli sohalarida foydalanish haqida ma`lumot toping;

b) matndan zamonaviy sharoitda kompyuterlardan foydalanishning turli variantlari haqida gapiradigan gaplarni toping;

v) o`qilganni matn mazmunining yangiligi nuqtai nazaridan baholash.

Xulosa

Trening natijalari shuni ko`rsatadiki, talabalar mustaqil ishlarni tashkil etishning turli shakllarini ijobiy baholaydilar. Talabalar "loyiha metodologiyasi" bo`yicha vazifalar, "guruh blogi", "talabalar blogi", "o`qituvchilar blogi", "forumlar" da ishlash, elektron o`quv muhitida ma`lumot va ma`lumotnoma materiallari bilan ishlashga qiziqish bildirmoqda hamda tavsiya xarakteri, Internetga havolalar - manbalar va saytlar va ulardan foydalanish bo`yicha ko`rsatmalar ishlab chiqildi. Ular video darslarda foydalangan holda o`qituvchi bilan muloqot

qilishdan yoki o'qituvchi bilan vaqtni mos kelmaydigan maslahatlar uchun elektron pochta dan foydalanishdan, shuningdek, kurs ishlari, tezislar, insholar va boshqalarni yuborishdan zavqlanishadi.

Bu murakkab va munozarali jarayon muammolarni muhokama qilish ostida mustaqil ish topshiriqlari, ma'lumotni shunchaki takrorlashni emas, balki talab qiladigan o'quv vazifalarini tushunish zarur, talabalarning mustaqil ishini tashkil qilish, vazifalarni murakkablashtirish ko'proq yoki kamroq noaniqlik elementini o'z ichiga oladi hamda qoidalar tariqasida yondashuvlar tizimiga egadir va bu yondashuvlar tizimi talabalarning mustaqil ishini tashkil qilishda kata ahamiyatga egadir. Mustaqil ish topshiriqlari har qanday interaktiv metodlar mustaqil ish mazmuni va asosini takomillashtiradi. Mustaqil ishlarni tashkil qilishda, ayniqsa amaliy va talaba hayotiga yaqin mavzular tanlashda e'tiborni kuchaytirish kerak hamda chet tilini bilish darajasini aniqlash zarur. Mustaqil ishlar topshiriqlarining "to'g'ri" yechimini topish talabaning qobiliyati, shaxsiy tajriba va kursdosh, do'stining tajribasi hamda hamkorlik, birgalikda ta'lim, barcha ishtirokchilarning muloqoti uchun asos yaratishga imkon beradi. Talabalarga bu imkonlarni qo'llash uchun zarur bilim va ko'nikmalarga ega ekanligiga ishonch hosil qilish va bilim va ko'nikmalarni takomillashtirish zarur. Bilim va ko'nikmaning etarli darajada emasligi - talabalar topshiriqni bajarish uchun harakatlarida bilinadi. Talabalarga ko'rsatmalarni iloji boricha aniqlashtirishga harakat qilish kerak.

Talabaning mustaqil ta'lim tashkil qilish va shakllantirish uchun chet tilini o'qitish jarayonidagi zamonaviy ta'lim metod hamda texnologiyalarini integratsiyalash bilan farqlanadi, bunda zamonaviy ta'lim metod va texnologiyalarini chet tili o'qituvchilarining innovatsion g'oyalari bilan tadbiq qilish lozimligini inobatga olish kerak.

O'qituvchilarning ta'kidlashicha, talabalarning chet tilida mustaqil ishi quyidagi tadqiqot ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi:

- ilmiy tadqiqot uchun axborotni mustaqil izlash;
- bitiruvchi mutaxassislar tomonidan referat tarjimalari va annotatsiyalari bilan ilmiy ishlar yozish uchun material tanlash va ushbu tarjimalarga sharhlar berish;
- talabalarning ilmiy konferensiyalari va "davra suhbatlari"dagi ma'ruza matnlari va tezislarini tuzish;
- mustaqil ravishda ixtisoslik bo'yicha gazeta, jurnal va onlayn maqolalarni o'qishda chet tilidagi materiallar va nashrlarga abstrakt sharh;
- axborot olish uchun internet resurslaridan foydalanish.

Buni talabalarning chet tilidagi mustaqil ishlarning har xil turlaridagi faolligi dinamikasi haqidagi jadval ma'lumotlari tasdiqlaydi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. O'zbekistan Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2001yil 16 avgustdagi "Oliy ta'limning davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida"gi 343-son qarori
2. Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining "Talabalar mustaqil ishini tashkil etish va nazorat qilish bo'yicha yo'riqnomasi

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019yil "Professional ta'lim tizimini yanada takomillashtirishga doir qo'shimcha chora- tadbirlar to'g'risida"gi PK-5812-sonli qarori. - <https://lex.uz/docs/4500926>
4. Захарова Е.В. Организация самостоятельной работы студентов с использованием информационно- коммуникационных технологий: на примере иностранного языка: автореферат дис. ... кандидата педагогических наук. Якутск, 2008.
5. М.Н.Мирзаева Формирование концепции и технологии межкультурной компетентности у студентов в вузах.// «Научные горизонты» международный научный журнал № 5/2018 -С. 81-84
6. Mirzaeva M.N., Xasanov Sh. A new methodology for teaching a foreign language in technical universities for the development of student competence. // Наука и техника. Мировые исследования материалы международной научно-практической конференции. Саратов -2020 г. - С 9-10.
7. Sadikova F.M. Features of the organization of independent work of students of institutions of secondary vocational education on ownership of competencies // Abstracts of VI International Scientific and Practical Conference. Liverpool, United Kingdom, 5-7 February 2020. -P.151-154.
8. Bakhtiyarova Y.G. Degree and relationship of increasing the creative activity of students of technical higher education in the process of teaching foreign languages //American Journal of Interdisciplinary Research and Development. – 2022. – Т. 10. – С. 152-156.
9. Bazarova U. M. Spiritual and moral education of students in the use of technology in the preparation of future professionals for innovative activities in foreign language classes //Архив научных исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 1.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 4 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият

Таҳририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани,
Кичик Бешёғоч қўчаси, 70/10-уй.

Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Телеграм канал:

https://t.me/scienceproblems_uz